



Հայկական գիտահետազոտական հանգույց  
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ  
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial  
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով  
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1064 3

ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ  
ԴԵՊՒ ՄԱՍՍԱՆԵՐԸ

15

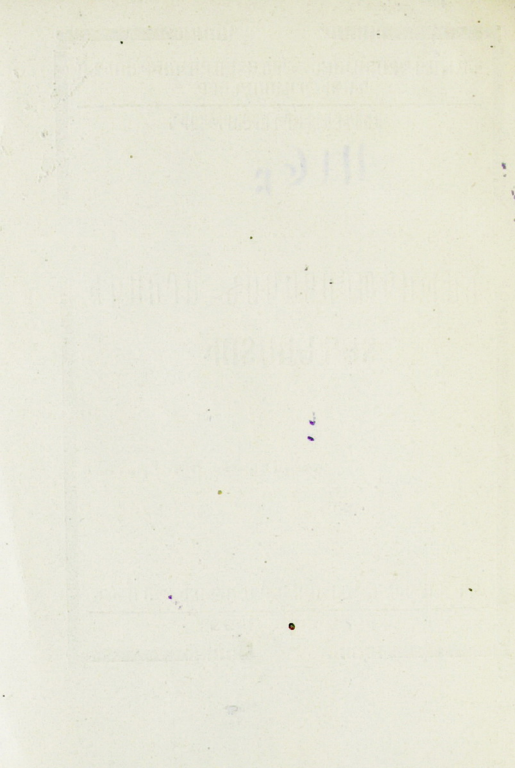
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1116բ

ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԻ  
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Կազմեց Մ. Դուրգառյան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ  
ՅԵՐԵՎԱՆ — 1929



ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ  
ԴԵՊԻ ՄԱՍՍԱՆԵՐԸ

---

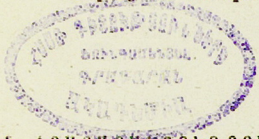
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԵՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

1167

ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԻ  
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

A  $\frac{I}{7957}$

Կարգից Մ. Դուրգարյան



ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

---

ՅԵՐԵՎԱՆ - 1929



ՊԵՏՐԱՏԻ II ՏՊԱՐԱՆ  
ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Գտտ. № 1002      հրատ. № 1060  
Գրատ. № 2762բ.      Տիրամ 1200

---

## ՆԱԽԱԴԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԻ ՆՇԱՆԱ- ԿՈՒՅՅՈՒՆԸ

Նախադպրոցական դասը մեզ մտա չի ընդգրկում բոլոր բանվորուհիների և աշխատավոր գեղջկուհիների չերեխաներին. պահանջն այնքան մեծ է, վոր բյուջետային կարգով բավարարել այդ պահանջն այժմ հնարավոր չէ:

Հարկավոր է հասարակական լայն ոգնութիւն, արտակարգ նոր ձևեր նախադպրոցանցը լայնացնելու և յերեխաների ընդգրկման տոկոսը մեծացնելու համար:

Նախադպր. արշամբն այդ նոր արտակարգ ձևն է, վոր խորացնելու յե նախադպրոցական դաստիարակութեան գործը:

Անցյալ տարի կուլտարշամբն անգրագիտութեան վերացման գործում չափազանց խոշոր նվաճումներ ունեցավ:

Այդ արշամբն աղացուցեց, վոր աշխատավորական լայն դանգվածներն ունենն մեծ

հներգիա և ցանկություն՝ կուլտուրական ֆրոնտում հաղթանակներ տանելու:

Այժմ, սկսելով նախադպրոցական արժավը, մենք կրկին դիմում ենք այդ հներգիայի աղբյուրին՝ աշխատավորութեան ինիցիատիվային ու նրա մասնակցութեանը մատաղ սերնդի դաստիարակութեան գործին:

Սոցիալիստական մրցման միջոցով առաջ պետք է գան գործարանները, կուլտուրատեսությունները, տեղկոմները, կոոպերատիվ ընկերությունները, պատգամավորական խմբակները, պիոներ կոլլեկտիվները, — բոլորը պետք է մասնակցեն նախադպրոցական արշավին: Կուսակցական, պրոֆեսսիոնալ խորհրդային լայն հասարակայնութեան ոգնութեամբ կամրացնենք մատաղ սերնդի կոմունիստական դաստիարակութունը:

**Սոցգասգլխավորություն**

## ԴԵՊԻ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎ

Նախադպրոցական դաստիարակությունը իր զարգացման նոր շրջանն և ապրում: IV համագումարի (1928 թ. դեկտ., Մոսկվա) լողունը՝ «մասսայական նախադպրոց. դաստիարակություն» — արձագանգ և զրուցում աշխատավորութւան լայն մասսաների կողմից:

Այս տեսակետից չափազանց ուշադրավ և այն հետաքրքրութւունը, վոր նկատվում և դեպի նախադպրոցական դաստիարակութւունը Սորհրդային Ռուսաստանում: Նախադպրոցական դաստիարակութւան մասին ղեկուցվել և ԿԳԿ-ում, Ժողկոմխորհում, ԼԿՅԵՄ և պիոներ. կազմակերպութւան կենտրոնական որգաններում: Այս խնդրով զբաղվել և պիոներ. կոնֆերենցիան, Լուսաշխի Կենտր. վարչութւունը, Ցենտրոսոյուզը, ԿԳԿ-ին կից «մարտի 8-ի հանձնաժողովը» և այլն և այլն: Տեղերին դիրեկտիվներ են տվել նախադպրոց. արշավին

մասնակցելու Համ. արհ. միութ. կենտր. խորհուրդը (ՎՑՍՊՍ), Առժողկոմատը, Բընակմիությունների կենտր. խորհուրդը (ՑԺՍ), ԼԿՅԵՄ կենտկոմը և մի շարք այլ կազմակերպություններ:

Մոսկվայի ակադեմիական թատրոնում նախադպրոցական արշավի վերաբերյալ վերջերս հրավիրված հանդիսավոր խորհրդակցությունը վերածվել է հոյակապ ցույցի, գրավելով պրոլետարական հասարակայնության լայն ուշադրությունը: Թե մեր (Անդրկովկ.) և թե Ռուսաստանի բարձրագույն որդանները հատուկ վորոշումներ են հանել նախադպրոց գործին հատկացումներ անելու մասին ՓՍԲՐ-ի (фонд улучшения быта рабочих) և թե արդյունաբերական հիմնարկների աշխատավարձի գումարներից:

Սորհրդային Հայաստանը նույնպես միանում է այդ շարժման. կուս.-խորհրդ. պրոֆեսսիոնալ և հասարակական կազմակերպությունները, Լուսժողկոմատի գլխավորությամբ համախմբվել են արշավը ղեկավարող կենտր. Շտաբում և նախապատրաստական աշխատանքներ են տանում: Առաջին անգամն է, վոր մեզ մոտ նախա-

դպրոց. դաստիարակութունն աչգալիսի հե-  
տաքրքրութունն և հարուցել մասսայական  
կազմակերպություններում: Անշուշտ ամե-  
նամոտ ապագայում այս կազմակերպու-  
թյուններն իրենց դժով կզրադվին արշավի  
մասսայականացման խնդիրներով և համա-  
պատասխան դիրեկտիվներ կտրվեն ՀԱՄԽ-ի,  
Լուսաշխի, Առժողկոմատի, ԼԿՅԵՄ-ի, պիո-  
ներ-կազմակերպության, Բան-գեղջրածնի,  
կոտպերացիայի և այլ կազմակերպություն-  
ների կողմից: Արշավի խնդիրներով կզրադ-  
վին մեր մամուլը, քաղուսվարական մաս-  
սայական հիմնարկները, արդյունաբերական  
ըջիջները, մեր ակումբները, ռադիոն, ման-  
կավարժական դպրոցները, կոլտնտեսու-  
թյունները:

Կենտրոնական Շտաբը, վոր իր մեջ հա-  
մախմբել և 40-ից ավելի ներկայացուցիչ-  
ներ, ղեկավարելու չև արշավը տեղական  
շտաբների և լուսբաժինների միջոցով, ըստ  
ամենայնի աջակցելով սրանց և գրասեփելով  
տեղերի փորձն ու հաջողությունները:  
Կենտշտաբն, ընտրելով հարվածային կե-  
տեր, առաջին հերթին իր ուշադրու-  
թյունը նրանց վրա յև կենտրոնացնելու, վոր-



պեսղի արդյունաբերական ձեռնարկությունները (գործարան, գեսլո) և համաչնացրած ուժեղ տնտեսությունները (կոլտնտեսություն, սովխոզներ և այլն) վերածվեն կայուն հենակետերի (опорные базы):

Արշավի ծավալումը տեղերում հրատապ խնդիր եւ Նախագարոցական արշավն ոգնության ե գալիս գործարանին, կոլխոզին ու սովխոզին, վորոնք մտել են սոց. մըրցության մեջ:

Արշավի գծով ծավալվող բոլոր ձեռնարկությունները պահանջում են լարվածություն տեղական և հասարակական բյուջեներից, ուստի և անհրաժեշտ և լայն չափով ոգտագործել բյուջետա-պլանային կամպանիան, նախագարոցական շինարարության կարևոր տեղ տալով թե լուսբաժինների և թե տնտեսական, պրոֆեսսիոնալ, հասարակական ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների բյուջեներում, ինչպես վորոշել և Անդրկենտգործկամը 1928 թ. մառը:

Այս նպատակով պետք ե ոգտագործել հասարակական-քաղաքական կամպանիաները, համագումարներն ու խորհրդակցու-

թյունները, պատգամավորուհիներին վերջնորոտ թյունները, վերապատրաստության դասընթացները և այլն:

Լուսբաժինները, իրենց նախաձեռնութեամբ կամ ոգտագործելով մասսայական կազմակերպություններին (կին-բաժին, ԼԿՅԵՄ, պրոֆմիտեթյուն) նախաձեռնությունը՝ համախմբում են իրենց շուրջ այդ հասարակացությունը և համապատասխան ուղղություն են տալիս նրան:

Տեղերում նախադպրոց, արշավը ծրագրելիս չպետք է մոռանալ հետևյալը.

Նախադպր. արշավն եպիզոդիկ կամ պահիա չէ, այլ հանդիսանում է աշխատանքի նոր ու տևական մեթոդ, վոր հիմնվում է հասարակական նախաձեռնության մաքսիմալ ներգրավման վրա՝ նախադպր. ցանցի ինտենսիվ ծավալման նպատակով:

Տեղական պլաններին հիմքում պետք է դրվի կենտր. Շտաբի պլանը, առավելագույն չափով կոնկրետացնելով այն ու մանրամասնությունները տեղական պայմաններին հարմարեցնելով: Անհրաժեշտ է ճշգրտորեն վորոշել բոլոր ձեռնարկությունները, ապահովելով աշխատանքի բաշխումն ու իրա-



ցումն Շտաբի անդամների մեջ: Յանցի ծավալումը չի անդրադառնալու աշխատանքի վորակի վրա, ուստի և կարևոր տեղ են դրավելու կադրերի պատրաստման, ղեկավարութան, աշխատանքների ստուգման ու պրտկտիկ ոգնության խնդիրները: Այս անհրաժեշտ և — թե նախադպրոց, գործի և թե արշավի նշանակությունն ու հեղինակությունը բարձր պահելու համար:

Յուրաքանչյուր գործարան, կոլխոզ ու սովխոզ, խոշոր բնակավայրերում և կամ արտել կարող և ունենալ արեավիկն աջակցող խմբակներ, վոր սովորաբար կազմակերպվում և կին-ակտիվի, ԼԿՅԵՄ բջիջի, տեղկոմի և ուրիշների նախաձեռնությամբ, կապվելով մոտակա շրջանձնաժողովի կամ դավշտաբի հետ: Աջակցող խմբակների միջոցով հեշտ և շահապրգուել ու տրամադրել լայն մասսաներին:

Արշավի աշխատանքների ընթացքում շտաբն առաջին հերթին վերանայում և դուրսություն ունեցող ցանցը, տեղական աշխատավորութան (հատկապես՝ աշխատավորուհու) սպահանջներին ցանցը և հիմնարկները հարմարեցնելու նպատակով: Այստեղ

անխուսափելիորեն առաջ են դալիս չերկարատե աշխատանքի որվա (7—8 ժամ), ժամերի դասավորման, դիշերային խմբակների, մանկական սենյակների և այլ նման խնդիրներ:

Արշավը չի կարող անտես առնել անկազմակերպ չերեխաներին: Հերթական խնդիր և դառնում եքսկուրսիաներ, խաղեր, բարձր ընթերցանութուն և այլ մասնատան զբաղմունքներ կազմակերպել մանուկների համախմբման վաչերերում — հրապարակներում ու պուրակներում, բանվորական հանրակացարաններում, բնակկրոպերում, մեծ բակերում և այլն:

Անհրաժեշտ և նաև ընդգրկել չերեխայի առողջացման և մանկավարժական միջավայրի կազմակերպման խնդիրներն ընտանիքում: Այստեղ առաջանում և մանկական ճաշարանների, զվարճատեղիների, խաղալիքների, հագուստի, ամանեղենի, կահույքի, մանկական գրքի մասնատան արտադրութան, սրանց եժանացման ու ուսցիոնալացման խնդիրները: Պետք և պալքարել առանձին անկողնի, ամանեղենի, բնակարանում մանկական սենյակի ու մանկ-

անկյան համար: Պետք է վերացնել ծեծն ու կոպտությունը, պատիժները, հայհոյանքն ու հարբեցողությունը, հալածել մանուկներին թունավորող սնահավատությունները:

Նախադպրոց: արշավին մեծ աջակցություն կարող են ցույց տալ մանկավարժական հիմնարկները, հատկապես մանկապարտեզները՝ թե շտաբի որգաններում և թե կադրերի պատրաստման ու նոր բացվող հիմնարկների ղեկավարման — ոգնության (շեֆության կարգով) ուղղությամբ:

Նախադպրոց. արշավը հասարակական շարժման բնույթ է ստանում. անշուշտ նա մեծ արդյունքներ կունենա, յիթե ապահովվի մասսաների ներգրավումն ու կազմակերպված ղեկավարությունը: Արշավն սկսում է նախադպրոց. գործի զարգացման ուժալ հնարավորություններ ու լայն հեռանկարներ:

## ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊ- ՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

1. Նախադպրոցական արշավի նպատակն է նախադպրոցական տարիքի յերեխաների մաքսիմալ ընդգրկումն մանկհիմնարկներում, առաջին հերթին 100<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-ով ընդգրկել սոցիալիստական մրցման մասնակցող բանվորների, կոլխոզների և սովխոզների անդամների յերեխաներին, միաժամանակ պրոլետարական լայն հասարակացնության ուշադրությունը կենտրոնացնելով նախադպրոցական յիրեխայի կենցաղի բարելավման և իրավունքների պաշտպանության վրա:

2. Նախադպրոցական արշավը չպետք է համարել եպիզոդիկ (ժամանակավոր) միջոց, այլ յերկարատև աշխատանքի նոր մեթոդ, վորի նպատակն է, հասարակացնության ու բնակչության ներդրավման միջոցով, առավելագույն արդյունքների հասնել նախադպրոցական հիմնարկների ծավալման գործում:

3. Այս նկատառումներով պետք է սկզբից  
 ևեթ կազմել արշամի անցկացնելու վորո-  
 շակի պլան, ուշադրութեամբ կենտրոնաց-  
 նելով սպասարկման հարվածային բնագա-  
 վառների վրա (գործարան, առանձին կոլ-  
 խողներ ու սովխողներ): Արդյունաբերա-  
 կան վայրերում առաջին հերթին պետք է  
 ծանրանալ այն գործարանների վրա, ուր  
 գերիշխում է կանանց աշխատանքը և ուր  
 սահմանված է 2 և ավելի հերթի աշխա-  
 տանք:

4. Արշավի ընթացքում նախադպրոցա-  
 կան հիմնարկների լայն ծավալումն առավե-  
 լագույն ուշադրութուն և ղեկավարութուն  
 է պահանջում ինչպես Լուսժողովմասի,  
 նույնպես և տեղերում՝ լուսբաժինների կող-  
 մից, վորով հնարավոր կլինի վորոշ բար-  
 ձրության վրա պահել արշավի ընթացքում  
 կազմակերպվող հիմնարկների մանկավար-  
 ժական աշխատանքների վորակը:

5. Արշավի կազմակերպման գործում  
 ցանկալի յե աշխատավոր բնակչության  
 լայն խավերի մասնակցութունը, — կուսակ-  
 ցական, խորհրդային, պրոֆմիտեհենական  
 և այլ հասարակական կազմակերպութուն-

նեղի գծով (կինրաժիններ, կոմչերիտախու-  
թյուն, պիոներ կազմակերպություն, «Մա-  
նուկների բարեկամ» ընկ. և այլն):

**Նյութական-Ֆինանսական բազայի կազ-  
մակերպումը**

6. Նյութական-Ֆինանսական բազայի  
կազմակերպման համար կարելի չե գիմել  
հետևյալ միջոցներին.

ա) թե կենտրոնում և թե տեղերում  
կարելի չե արշավի ոգտին ստեղծել խրախու-  
սող ֆոնդեր (Լուսժողկոմատին, ՀԱՄԽ-ին,  
միությունների կենտվարչություններին,  
կոլխոզկենտրոնին և նրա տեղական  
որգաններին կից).

բ) կարելի չե կազմակերպել շաբաթո-  
րյակներ, վիճակախաղ, յերեկույթներ ու  
ցերեկույթներ, ներկայացում, կինո-սեանս  
և այլ միջոցներ՝ իբրև ֆինանսավորման  
աղբյուր.

գ) բնակչության միջոցների ներդրա-  
վում (գրամով, գույքով, մթերքներով).

դ) գալրոցական և պիոներական ար-  
հեստանոցների, արտելների և իրենց ծնող-  
ների մասնակցությունը՝ նախադպրոցական



հիմնարկների համար գուլք, խաղալիքներ ու պիտուույքներ պատրաստելու գործում:

դ) անպետք նյութի (бросовый материал)՝ մատիտների, փայտի կտորտանքների, թղթի ու լաթի, տուփերի և այլն՝ հավաքելը—նախադպրոցական հիմնարկներում ոգտագործելու նպատակով. նյութի կուտակման վաչրեր կարող են ծառայել գործարանները, տպարանները, արհեստանոցները, խանութները և այլն:

ե) ցերեկն ազատ հասարակական շենքերը (ակումբ, կարմիր անկյուն, խրճիթընթերցարան, կինո, թատրոն, գործարկոմների սենյակներ և այլն) կարող են տրամադրվել նախադպրոցական հիմնարկներին՝ ոգտագործելու նպատակով. ամառը նույն նպատակին կարող են ծառայել այգիները, պուրակները, մեծ բակերը, դպրոցական ազատ շենքերը և այլն:

### Պ. Ե խ ա ս ա ճ Բ ի ձ ե վ ե ր ք

7. Նախադպր. արշավի պայմաններում պետք է ոգտագործել նախադպր. աշխատանքների բոլոր հնարավորություններն ու ձևերը:

ա) ըստ այս կամ այն վայրի պայ-  
 մաններին պետք և կազմակերպել մանկա-  
 պարտեզներ, մանկհրապարակներ, ցերեկվա  
 կամ յերեկոյան սենյակներ. բացի այս ան-  
 հրաժեշտ և կազմակերպել աշխատանքներ  
 յերեխաների կուտակման վայրերում՝ բան-  
 վորական հանրակացարաններում, բնակա-  
 րանային ընկերութիւններում, աշգիւնե-  
 րում, զբոսավայրերում և այլն: Պետք և  
 սպասարկել մասսայական աշխատանքի  
 բազմազան ձևերը՝ եքսկուրսիաներ, մաս-  
 սայական խաղեր ու ընթերցանութիւն,  
 բեմադրութիւններ և այլն. բերքի հավաք-  
 ման շրջանում կարելի յե բրիգադներ ու-  
 դարկել կուտանտեսութիւնները՝ նախադպր-  
 աշխատանք կազմակերպելու նպատակով.

բ) գոյութիւն ունեցող նախադպր-  
 հիմնարկները պետք և հարմարեցնել աշ-  
 խատավոր բնակչութեան պահանջներին.  
 գործարանային ռազոններում մանկապար-  
 տեզները պետք և վերածվեն մանկոջախ-  
 ների՝ յերկարատե աշխատանքի որով. ո-  
 ջախններն անցնելու յեն 2--3 հերթի աշ-  
 խատանքներին համաձայնեցնելով այն գոր-  
 ծարանի հերթերի հետ: Մանկհիմնարկնե-

H 7957



րում և բանվորական հանրակացարաններում պետք է կազմակերպել գիշերային խմբակներ 7-ժամյա աշխատանքի անցած բանվորուհիներին սպասավորելու նպատակով.

դ) բացի հասարակական դաստիարակութեան վերստիշյալ ձևերը, պետք է միշտ միջոցներ ձեռնարկել յերեխայի կյանքն ընտանիքում բարելավելու նպատակով. մանկական գիետիկ ճաշարանների կազմակերպումն գոնե Յերևանում և Լենինականում, մանկական կահույքի, հագուստի և խաղալիքների մասսայական արտադրութեան և ժամացումն. հասարակական կամպանիա անցկացնել յերեխաներին պատժելու, հարբեցնելու, կրոնական ծեսերին մասնակից անելու, ինչպես նաև ծնողների հարբեցողութեան, հաչոյանքների ու կոպտութունների դեմ. տարրական առողջապահական ունակութեւնների ազիտացիա (յերեխային տալ առանձին անկողին, ամանեղեն, սպիտակեղեն, սենյակում ունենալ մանկական անկյուն և ալլն). ակումբներին, խրճիթ-ընթերցարաններին ու հանրակացարաններին կից կազմակերպել կոն-

սուլտացիաներ՝ չերեխայի կանոնավոր դաստիարակութեան խնդիրները վերաբերմամբ անհրաժեշտ ե նաև աշխատավոր բնակչութեան կոտպերացման կամպանիան անցկացնել՝ նախադպրոցական ձեռնարկություններ կազմակերպելու նպատակով (ընդհանուր սենյակ, պիտուէքներ, հերթապահություն, սննդի կազմակերպումն և այլն):

### Պ. Ե խ ա ս ա կ ի ց ն ե ի պ ա ս ր ա ս ե լ ք

Ց. Յերեխաների հետ աշխատանք տանելու նպատակով (իբրև «ղեկավարներ») կամավոր մորիլիզացիայի դժով կարող են հրավիրվել մանֆակուլտետի, մանկավարժ. տեխնիկումների, իլ աստիճանի դպրոցների աշակերտներն ու կինակտիվը, պիտներ աշխատակիցները, «Մանուկների բարեկամ» ընկերութեան անդամները և այլն: Դպրոցներում ցանկալի չե մտցնել նախադպրոցական դիտելիքների ցիկլ կամ կազմակերպել «նախադպրոցական դաստիարակութեան խմբակ», իսկ այն աշխատակիցները համար, վորոնք բոլորովին անձանոթ են գործին, կազմակերպել 14-որցա կուրս-պրակտիկում: Մեթոդական ղեկավարութեան հա-

մար կարելի յե հրավիրել նախադպրոցական աշխատավորներին, մանկավ. դպրոցներին դասատուներին, բժիշկներին և այլն:

### Յ. Ե Մ Ա Ս Ա Յ Մ Ֆ Ի կազմակերպումն ու ղեկավարութիւնը

9. Նախադպրոց. արշավի ամբողջ աշխատանքը կազմակերպելու և ղեկավարելու համար կենտրոնում կազմակերպվում և առավի ռեսպր: Ծտարի կազմի մեջ մտնում են ՀԿ (բ) Կ ԿԿ, ԼԿՅԵՄ, պիոներ. կազմ. կենտր. բյուրոյի, ՀՍՄՍ-ի կուլտրաթնի, միջարք միութչունների, Լուսժողկոմատի, Առժողկոմատի, Լուսաշխի կենտր. վարչության, կոոպերացիայի բոլոր ճյուղերի, Կենագործկոմի կից կանանց կենցաղը բարելավող հանձնաժողովի, կոլանտիկենտրոնի, խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկների, տեղական նախադպրոցականների, «Մանուկներին բարեկամ» և հասարակական այլ կազմակերպութչունների ներկայացուցիչները: Ընթացիկ աշխատանքը ղեկավարելու համար ընտրվում է շտաբի գործող ապարարատը՝ պրեզիդիում կամ խորհուրդ: Ծտաբը կարող է ուղտագործել տեղական մամուլը

կամ իր բլուլիտանն ունենալ, վորը հրապարակում և փորձերի արդյունքներն ու արդարիտով բզնում աշխատանքներին: Տեղերում, բազի շտաբից, կազմակերպվում են արշավին աջակցող խմբակներ խոշոր կոլխոզներում, սովխոզներում, ձեռնարկություններում և բնակ-վարձակալ. ընկերություններում: Տեղական շտաբները կարող են ունենալ հետևյալ հանձնաժողովները՝ կազմակերպչական-ֆինանսական, մեթոդական և ագիտացիոն-պրոպագանդիստական: Հանձնաժողովների աշխատանքները մոտավորապես հետևյալն են.

1. Կազմակերպչական— միջոցների ըստեղծելն ու հալթալթելը, նախադարոցական տարիքի չերեխաների հաշվառումն (արշավի ուսուցում), ազատ շենքերի հաշվառումն, կադրերի մոբիլիզացիա և բաշխումն: Աջակցություն մյուս հանձնաժողովներին կազմակերպչական աշխատանքներում (գրականության բաշխում, հրատարակչական աշխատանք և այլն):

2. Մերսդական— արշավի աշխատանքի ձևերի մշակումն ըստ տեղական պայմանների. հասարակական աշխատավորներ

պատրաստող կուրսերի և պրակտիկումների կազմակերպումն, բազային հիմնարկներ ստեղծելն ու զիկավարելը, մեթոդիստները — հրահանգիչների խմբակների կազմակերպումն, շեֆության սահմանում (նոր հիմնարկների), մասսայական գրականութուն, կոչերի, մեթոդական նյութերի ընտրություն՝ բնակչութւան և աշխատակիցների համար, արշավի ընթացքում կազմակերպված հիմնարկների հետադոտումն՝ աշխատանքների դրությունը պարզելու և աշխատակիցներին անմիջական մեթոդական ոգնություն ցույց տալու համար:

3. Ազիսացիոն-պրոպագանդիսական — արշավին նվիրված մասսայական յելուցիսներն ի կազմակերպումն գործարաններում, կոլխոզներում և սովխոզներում: Կենտրոնական և տեղական մամուլում արշավի խնդիրների պարբերական պարզաբանումն: Մասսայական ազիտ-յելուցիսների (ազիտ-դատ, բեմադրություն և այլն) կազմակերպումն չերեխայի դաստիարակութւան խընդիրների շուրջը:

10. Նախագայր. արշավին աջակցող խըմբակները կազմակերպվում են կին պատգա-

մալոբուհիների, ԼԿՅԵՄ, «Մանուկների բարեկամ» և այլ կազմակերպութչուհիների ներկայացուցիչների նախաձեռնութչամբ: Խըմբակների առաջին անելիքն և՛ պարզել տրվյալ ձեռնարկութչան կից նախադպրոցականների (չերեխաների) վիճակը: Ամբողջ ձեռնարկութչուհիներին ակտիվ աշխատանքներում ներգրավելու համար խմբակը կազմակերպում էչելույթներ, պատի լրագիր և այլն:

11. Արշավի սկիզբը հայտարարվում է նոյեմբերի 1—8 (Հոկտ. հեղափոխութչան տարեգարձին հարմարեցրած): Մարտի 6, 7 և 8-ին հայտարարվում է «Հոկտեմբերիկ» յևորչակ, վորի ընթացքում հաշվի չեն առնելում արշավի առաջին շրջանի արդյունքները, իրրև ողնութչան մի միջոց բանվորուհուն և գեղջկուհուն սոցիալիստական շինարարութչան գործում ներգրավելու և նախադպր. արշավի կազմակերպման հետագա անելիքները նշելու:

## ԹԵԶԻՍՆԵՐ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1. Մեր յերկրի ժողովրդական տնտեսութչան սոցիալիստական վերակառուցման



պայմաններում որեցոր աճում և նոր կազմերի պահանջը. արդյունաբերութեան և ընդհանրապես ժողովրդ. տնտեսութեան բոլոր ճյուղերը պահանջ են դնում նոր կազմերի, նոր մարդու, վոր տողորված և լինելու նոր՝ կոմմունիստական տնտեսութեան ստեղծելու վողով:

2. Նախադպրոցական դաստիարակութեանը, հանդիսանալով «սոցիալիստական շինարարութեան մասնիկներից մեկը», այդպիսի նոր մարդ դաստիարակելու աշխատանքների հիմքն և հանդիսանում, ստեղծելով փոխարինողների մի սերունդ, վորը համակված կլինի աշխատավորութեան շահերով, կպաշտպանի հեղափոխութեան նվաճումները և ընդունակ կլինի կոլլեկտիվ կերպով կառուցել կոմմունիստական հասարակակարգ:

3. Յերկրի ինդուստրիացումը, վորի հետևանքով աճում և բանվորական ուժը, ևլավիլի անհրաժեշտ և դարձնում ուժեղացնել մեր աշխատանքների թափը նախադպրոցական դործի բնագավառում, ընդլացնելով ցանցը մեր տնտեսութեան հարվածալին բնագավառներում՝ արդյունաբերական և

գործարանային շրջաններում և, առաջին հերթին, աչն վայրերում, ուր կանանց զգալի տոկոսն զբաղված և արդյունարհութեան մեջ:

4. Մշուս կողմից պշուղի տնտեսական պայմաններն ու պահանջները, գյուղացիութեան, հատկապես գեղջկուհու, կուլտուրական պահանջների օճումը, կոլխոզների ու սովխոզների համաչնացրած տնտեսությունները, — այս բոլորն անհրաժեշտ են դարձրնում նախադպրոցական դաստիարակութեան մասսայականացումը գյուղում:

5. Այսպիսով նախադպրոց, դաստիարակությունը, ազատագրելով աշխատավորմորը՝ բանվորուհուն ու գեղջկուհուն յերեսխաների հոգսից, բարձրացնում և կնոջ աշխատանքի արտադրողականությունը և հնարավորություն և տալիս նրան մասնակցել յերկրի շինարարութեան գործում (տես Համկոմկուսի (բ) կենտկոմի վորոշումն այս առթիվ):

Հետևապես նախադպրոցական դաստիարակությունը նպաստում է կուսակցութեան յեկտորհրդային Միութեան առաջ դրված բնդհանուր խնդիրների լուծման:



6. Պետք է հաշվի առնել նաև այն ծանր պայմանները, վորոնց մեջ ապրում է մեր նախադպրոցականների մեծագուշն մասն ընտանիքում (բնակարանի նեղվածք, խոնավութլուն, բավարար լուսի և ոդի բացակայութլուն, անբավարար սնունդ և անկազմակերպ դաստիարակչ. միջավայր), վորոնց հետևանքով փաստորեն գոյութլուն ունի մասսայական խնամազրկութլուն՝ խեղաթլուրված դաստիարակութլամբ և հաճախակի պատահարներով: Այս հանգամանքներն առաջացնում են վատաուղջ սերունդ (թուլակազմ, սակավարլուն, թուլլ թոքերով, նեվրաստենիկ, փչացած ատամներով և այլն) և անհրաժեշտորեն դնում են յերեխաների առողջացման հրամայական պահանջն՝ ընդգրկելու նրանց կազմակերպված մանկհիմնարկներում:

7. Վերջին տարիները նկատելի յեն վորոշ նվաճումներ նախադպրոցական գործում. յյուշեններում աճում են նախադպրոցական դաստիարակութլյան հիմնարկների հատկացումները, զգալի կերպով նկատելի յե հասարակական կազմակերպութլունների աջակցութլունն ու մասնակցութլունը (հատ-

կապես կլին կազմակերպությունների և կոոպերացիայի), աննախընթաց կերպով աճում և մանկհրապարակների ցանցը (1925 թ. 4 հրապարակների դիմաց սույն 29 թ. ամառը Հայաստանում յեղել և 200-ից ավելի, Ռուսաստանում նույն տարիները հրապարակների թիվը 300-ից բարձրացել և 7-8 հազարի)։ աշխատավորության խմբակցությունները, պրոֆմիությունները, կոոպերացիան, կոլտնտեսությունները և այլն պահանջ են դնում և հաճախ իրենց նախաձեռնությամբ ու աջակցությամբ նպաստում են նախադպրոցական գործի շինարարության։

Տ. Սակաչն, չնայած այս նվաճումներին, նախադպրոցական գործը մեղ մոտ դեռևս խոշոր բացեր ունի.

ա) արդյունաբերական ձեռնարկներին կից մեծ մասամբ չկան մանկապարտեզներ, յեղածներն ել աշխատանքի կարճատև որվա պատճառով լրիվ չափով չեն սպասավորում բանվորների չերեխաներին. գիշերալին հերթերը բոլորովին գոյություն չունեն.

բ) թե սեզոնալին և թե ստացիոնար (մշտական) հիմնարկներում աշխատանքի

որը չափազանց կարճ և տևում (3-5 ժամ). մանկական հրապարակների չնչին տոկոսն և աշխատում 6 ժամ, մինչդեռ ամառային աշխատանքների բնույթը հաճախ անհրաժեշտ և դարձնում 10—12-ժամյա որը.

դ) ազդիոքրամասնությունների յերեսխանների չնչին տոկոսն են ընդգրկում նախադպրոց. հիմնարկները, հատկապես մանկապարտեզները (միայն 2-3 մանկ-տեղ).

դ) աշխատակիցների անբավարար կադրը. Հայաստանում գոյութուն ունի || աստ. դպրոցներին կից միայն 2-3 նախադպր. խմբակ, մանֆակը և մանկտեխնիկումները չունեն նախադպր. բաժիններ, նույնիսկ նախադպր. գիտելիքների հատուկ դիսցիպլին իրենց ծրագրերում.

ե) վերապատրաստության միջոցները թույլ են, պատահական. համադումարներն ու կոնֆերանսները յեղակի բնույթ են կրում. գոյութուն չունեն կենտրոնական բազային հիմնարկներ և գիտական մեթոդական կենտրոններ.

զ) ղեկավարութունը թույլ և թե տեղերում և թե կենտրոնում վերոհիշյալ հիմնարկների, մասնագիտական զբաղանու-

թիւան (հայերեն), գործուղումները և այլ միջոցների բացակայութեան պատճառով:

Է) քիչ թե շատ տանելի շենքերի, անհրաժեշտ կահավորութեան և պիտույքների (դիզակտիկ նշութ, մանկ. գրականութիւն, կառուցողական նշութ և այլն) բացակայութիւնը, հիմնարկների առողջապահական-սանիտարական անբավարար վիճակը, աղքատիկ ու պատահական բյուջեները, — այս բոլորը մեծ չափով խանգարում են նախադպրոցական դաստիարակութեան կանոնավոր զարգացման գործին:

9. Չնայած նախադպրոց. ցանցի նկատելի լայնացման (8—80 հիմնարկ 1920—29 տ. ընթացքում), այնուամենայնիվ նախադպրոց. գործի զարգացումն անհամաչափորեն յետ է մնացել յերկրի տնտեսական ու կուլտուրական բնօրինակի զարգացումից: Մենք հնարավորութիւն չունենք ընդգրկել չերեխաների գոնե բավարար տոկոսը մեր հիմնարկներում. ներկայումս Հայաստանում նախադպրոց. հիմնարկներն ընդգրկում են այդ տարիքի չերեխաների մոտ 3 տոկոսը (Ռուսաստանում 0,58 տոկ.), հնգամյակի վերջում նախատեսվում է ընդգրկել 6 տո-

կոս (Ռուսաստանում 1,5 տոկ.): Յուրաքանչյուր տարի մեր հիմնարկներից դուրս ե մնում դիմողների 50—300 տոկ., ամեն աշնան սկզբին մեր նախագար. հիմնարկներում լարված պայքար ե տեղի ունենում ազատ տեղերի համար, և կազմակերպված բնակչութունը հարց ե դնում ամենուրեք լայնացնել ցանցը:

10. Այս բոլորն ապացուցում ե, վոր, թեկուզ և բյուջեի սխատեմատիկ աճումով, պետութունն ի վիճակի չե բավարար չափով ապահովել անհրաժեշտ ցանցը, վոր նախագարոց. դորժն ապահովելու համար անհրաժեշտ ե լայն չափով ոգտագործել հասարակական ուժերն ու միջոցները, վոր անհրաժեշտ ե նաև բացառիկ միջոցների դիմելը:

Ահա այսպիսի միջոցներից մեկն ե նախագարացական առեւալը, վոր ձեռնարկել են լուսժողկոմատը և կոմկուսակցական ու հասարակական մի շարք կազմակերպութուններ, և վորի նպատակն ե՝ ա) աշխատավորութւան չերեխաների մաքսիմալ ընդգրկումն նախագարոցական հիմնարկներում, բ) այդ հիմնարկների անտեսական-առողջա-

պահական դրության և մանկավարժական աշխատանքի բարելավումն, 4) դաստիարակչական-մանկավարժական աշխատանք բնականչության մեջ և չերեխայի իրավունքների պաշտպանութունն ու կենցաղի առողջացումն ընտանիքներում:

11. Նախագալրոց. արշավն այս նպատակներն իրականացնելու համար, հաշվի առնելով տեղական պայմանների առանձնահատկութուններն ու պահանջները, զարկ և տալու հետեյալ տիպերի հիմնարկների կազմակերպման ու ծավալման.

ա) Գործարանային ռայոններում և համայնացրած տնտեսութուններում առաջին հերթին, վորտեղ գերակշռում և կանացի բանվորական ուժը, բաց անել տեղական մանկապարտեզ-նոյախմբեր: Աշխատանքի տեղութունն այս հիմնարկներում սահմանվում և տվյալ ձեռնարկի աշխատանքի պայմանների առանձնահատկութունների համաձայն (8—10 ժամ): Ոջախն առավելապես սպասարկում և բանվորուհի-մոր կարիքներն, ազատելով նրան չերեխաների հոգսից արտադրական աշխատանքի ընթացքում: Վերոհիշյալ վայրերի համար լե-



լակետ ընդունելով մանկոջախը, պետք ձգտել—

կազմակերպել նոր ոջախներ կամ խրմբակներ այդ ձեռնարկություններին կից. միջոցներ գտնել մանկապարտեզների աշխատանքները տեական դարձնելու համար (7—8 ժամ).

7-ժամյա աշխատանքի անցնող ձեռնարկություններին կից կազմակերպել մըսուրներ ու մանկապարտեզներ՝ դիշերային հերթերով.

ոջախներին կից կազմակերպել չերեխաների համար չերեկոյան խմբակներ, վորով դյուրություն կտրվի մայրերին հասարակական աշխատանքներով զբաղվելու:

Գիշերային հերթեր ունեցող ձեռնարկություններին կից կազմակերպել չերեխաների գիշերային խմբակներ՝ մայրերի աշխատանքն արտադրության մեջ չխանգարելուն պատահով: (Աշխատանքի անընդհատ շարքով անցնելու դեպքում մանկհրապարակները պետք է հարմարվին յեղած պահանջներին):

բ) Այնպիսի բանվորական վայրերում կամ շրջաններում, ուր մայրերի մեծ մասը

տնային տնտեսուհիներ են, ինչպես նաև գյուղատնտեսական աշխատանքի վայրերում (ձմեռը) կազմակերպել 6-ժամյա տեղությամբ մանկապարտեզներ:

դ) Այն վայրերում, ուր չկան նյութական նախադրյալներ, և գոյություն ունի շենքերի կրիզիս, վորով անհնար է դառնում բանալ մանկոջախ կամ նորմալ մանկապարտեզ, պետք է կազմակերպել մանկապարտեզ-պրիմիտիվ: Այսպիսի միակոմպլեկտանի մանկապարտեզը կարող է բավարարվել 2, նուշնիսկ մեկ սենյակով\*), 25—30 յերեխաների հետ՝ առանց պարտադիր խմբավորման կարող է աշխատել մեկ դեկավար, յեթե հասարակական աշխատանքի գծով նրան ոգնականներ աջակցողն:

Կահավորությունը կարելի է հասցնել մինիմումի, ձեռք բերելով ամենաանհրաժեշտ գույքը: Այսպիսի պրիմիտիվ կարելի է կազմակերպել բնակընկերություններում, բանվորական հանրակացարաններում, ակումբներին, ընդարձակ խրճիթ-ընթերցարաններին կից և այլն:

\*) Յեթե միայն սենյակի մակերեսն ու ողի ծավալը (կուրատուրա) բավարար են:



դ) Ամառը, իբրը յերեխաների անխնամությունն ավելի զգալի յե դառնում, պետք է լաջն կերպով ծավալել մանկական հրապարակներն ցանցը թե քաղաքում և թե գյուղում (գործարաններին, կոլտնտեսություններին կից, տնայնագործական շըրջաններում և այլն): Հրապարակն (մասսայական) ինքնին պրիմիտիվ հիմնարկ է և մեծ ծախսեր չի պահանջում: Անհրաժեշտ է միայն, վոր ունենա հարմար տեղադրություն (փողոց, աղմուկից, ազդակույտներից հեռու), մաքուր, տափարակ, հովասուն տարածություն: Քաղաքներում այս նպատակին կարող են ծառայել պուրակները, այգիները, ընդարձակ բակերը և այլն: Շենքը (թեկուզ մեկ սենյակ) անհրաժեշտ է միայն դույքը պահպանելու և վատ չեղանակներին աշխատելու համար: Սրա համար միանգամայն բավարար են աղումբների, խրճիթ-ընթերցարանների սենյակները, վորոնք ցերեկներն ազատ են լինում, տաղավարները (բստեղկա) և դպրոցական դատարկ շենքերը: Ծայրահեղ դեպքում կարելի չե ոգտագործել մեծ բակերը և առատաբակ ազատ տարածությունները, յեթե վորևէ ծածկ շինվի:

կ) Հրասպարակում որվա տեղությունը սահմանվում է ըստ յերեխաների ծնողների աշխատանքի պայմանների— քաղաքում 6—8 ժամ, գյուղում 10—12 ժամ (ղեկավարների հերթավորությամբ): Ըստ պայմանների ու պահանջի կարող են խառն հրասպարակներ լինել— գաղթականների ու նախագաղթականների կամ մուր-հրասպարակ, սակայն չերկու դեպքում էլ նախագաղթական յերեխաները (4—7 տ.) առանձին խումբ են կազմելու:

զ) Վերջերս առաջացել է մի նոր տիպի հիմնարկ՝ տեական և ձմեռային հրասպարակ կամ բաց-մանկապարտեզ (որինակ՝ Յերևանի ԱՁՈՆ): Այս հիմնարկներում աշխատանքը տարվում է գլխավորապես բացօթյա, վոր նպաստում է յերեխաների առողջացման, յեթե, իհարկե, բացօթյա ռեժիմն աննպաստ կլիմայական պայմաններում՝ ծաշրահեղության չի հասնում: Ուստի և ամենուրեք, ուր բնակարանային կրիզիսն անհնար է դարձնում պրիմիտիվ մանկապարտեզը, պետք է կազմակերպել ձմեռային հրասպարակ: Այստեղ ևս կարելի է ռգտագործել պուրակները, այգիները, բակերը և

այլն. շէնքն անհրաժեշտ և գուշքի պահպանության համար և պետք և հարմարեցվի յերեխաների սննդին (սեղանատուն) և հնարավորությունն տա տաքանալու:

է) Աղուձրններին, հոնրակացարաններին, ընկերներություններին կից կազմակերպվում են նախադպրոցական յերեկոյան սննյակներ, վորոնք հնարավորությունն են տալիս մայրերին յերեկոյան ժամերին զբաղվել հասարակական և կուլտ-կրթական աշխատանքներով: Այս սենյակները գործում են որական 3—4 ժամ, մոտավորապես յերեկոյան 6—10 ժ.: Յերեխաների կազմը հասուն և լինում (փոփոխական): Հատուկ աշխատակից չունենալու դեպքում կարելի չէ բավականանալ մայրերի կամ քույրերի հերթապահությամբ:

12. Բացի վերոհիշյալ կազմակերպված հիմնարկներին կարելի չէ պարապմունքներ կազմակերպել նաև վերոհիշյալ հիմնարկներից դուրս մնացած անկազմակերպ յերեխաների հետ, սրանց կուտակման վայրերում—զբոսատեղերում, բնակընկերություններին կից, մեծ բակերում և այլն: Այս բանի համար՝ հասարակական աշխատանքի

կարգով՝ պետք է մաչրերի ու հասարակա-  
կան աշխատավորների (կին պատգամավո-  
րուհի, կոմյերիտական, պիոներ, «Մանուկ-  
ների բարեկամ» ընկ. անդամներ, բարձր  
խմբերի աշակերտներ և այլն) հերթապա-  
հություն սահմանել հիշյալ վաչրերում:

13. Ինկատի ունենալով նախադպրոցակ-  
ցանցի նվաղ ընդգրկումը և յերեխայի կեն-  
ցաղի աննպաստ պայմաններն ընտանի-  
քում ու մոր ծանրաբեռնվածությունը, ան-  
հրաժեշտ է դառնում նախադպրոցական  
դաստիարակության մասսաչականացման  
միջոցներից մեկը՝ մանկավարժական-առող-  
ջապահական կոնսուլտացիան. այս նպատա-  
կի համար պետք է ոգտագործել առժողկո-  
մատի կոնսուլտացիաները («մաչրերի ու  
մանուկների»), դպրոցական և նախադպրո-  
ցական հաստատությունները: Կոնսուլտա-  
ցիայում նշանակվում են հերթապահ ման-  
կավարժներ ու բժիշկներ, վորոնք ընդու-  
նում են յուրաքանչյուր մոր, յուրաքան-  
չյուր քաղաքացու, վոր կարիք է զգում  
մանկավարժական-առողջապահական ցուց-  
մունքների ու խորհուրդների, յերեխայի  
կանոնավոր դարգացման, պաշտպանության

ու դաստիարակութեան նկատմամբ: Կոնսուլտացիայի աշխատանքները մասսայական մեթոդներն են՝ դասախոսութեւններ, զրույցներ, մասսայական ցուցահանդեսներ, մաշրերի համար դասընթացներ և այլն:

14. Վերջին նպատակին (նախադպրոցական դաստիարակութեան մասսայականացումն անկազմակերպ բնակչութեան մեջ) կարող են ծառայել նաև կոոպերացիայի «Մայր ու մանուկ» խանութներն ու անկյունները: Այստեղ ևս կարելի չէ մեծ աշխատանք կազմակերպել հաճախորդ մայրերի հետ՝ զրույցներ, խորհուրդներ ու ցուցմունքներ տալ վաճառվող իրերի նշանակութեան, գործածութեան ձևերի մասին և այլն: Սրան կից կարելի չէ կազմակերպել մայրերի խմբակներ, վորոնց հետ սխտեմատիկ աշխատանք և տարվում չերեխայի դաստիարակութեան խնդիրների շուրջը: «Մոր ու մանկան» շուրջը պետք է համախմբել բժշկական և մանկավարժական ասպարիզում աշխատողներին, սրանց մասնակցութեամբ կազմակերպել զրույցներ, ցուցահանդես, չերեխաների ստուգատես և այլն: Կարելի չէ կազմակերպել մայրերի հետևյալ խմբակները:

ա) յերեխայի սնունդը, բ) հազուստն ու անկողինը, գ) խաղալիքները, դ) առաջին ոգնություն, ե) վարակիչ հիվանդություններին պաշտպանելու կամ «մանուկներին մահացության դեմ պայքարող խմբակ» և այլն:

## ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՑՈՒ- ՑԱԶԱՆԴԵՍԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

### Ֆուցահանգեսի սեղը

Քաղաքում—գործար. ակումբում, բանակում, գյուղացու տանը, լուսաշխի ակումբում, խոշոր բնակկոտպերում, մանկապարտեզներում, դպրոցներում:

Գյուղում—ժողովանը, խրճիթ-ընթերցարանում, դպրոցում, մանկապարտեզում, գյուղատնտ. կոմմունայում, կոլխոզի ակումբում, գյուղխորհրդում:

### Ֆուցահանգեսի խճիթները

1. Բնակչությանը պարզել նախադար. դաստիարակության նշանակությունը:

2. Ներգրավել հասարակական կազմակերպությունները նախադարձական հիմ-



նարկներ կազմակերպելու և յեղած հիմ-  
նարկները պահպանելու գործում:

3. Պարզել նախադպր. հիմնարկի (և յե-  
րեխաների) ազդեցությունն ընտանեկան  
կենցաղի վրա:

4. Ոգնել ծնողներին՝ դաստիարակչական  
տարրական խնդիրները չուրացնելում:

5. Պարզել բնակչությանը՝ ինչպես կա-  
րելի չե բարելավել յերեխայի կյանքն ըն-  
տանիքում:

### Ֆուցահանգեսի իրերը (եֆուպոնասները).

1. Լոզունգներ, 2. տախտակներ մակա-  
դրություններով, 3. նկարներ խորագրերով  
և առանց խորագրերի, 4. ալբոմներ 5. մա-  
կետներ ու մոզելներ, 6. ձևեր (ВЫКРОЙКИ),  
7. լուսանկարներ, 8. կարտոնից և ֆանե-  
րայից կտրվածքներ, 9. յերեխաների աշ-  
խատանքներ, 10. մանկական դուլքի նը-  
մուշներ, խաղալիքներ, պիտուլքներ, 11. գը-  
րսկանություն (մանկական, բրոշյուրներ,  
կոչեր), 12. դիպլոմատիվներ:

### Ֆուցահանգեսի բովանդակությունը

(մոտավոր)

Աքսպոնատները պետք է դասավորել վո-  
րոշ թիմաների կամ լոզունգների շուրջը,  
որինակ—

1. Մանկապարտեզը յերեխաներին սովորեցնում է սեխասեղ—

իր համար՝ հագնւում ե, հանում ե շորերը, անկողինն ե շինում, լվացւում ե.

բոլորի համար՝ սեղանն ե փռում, սենյակն ե հավաքում, աման ե լվանում ե ալլն:

2. Ամեն մի մայր պետք է իմանա դաստիարակել իր յերեխային: Այս լողունդի տակ պարզաբանել՝ յերեխայի սնունդը, քունը, հագուստը, անձնական խնամքը, խաղն ու աշխատանքը, մանկական գիրքը, մեծերի որինակը և ալլն: Մննդի բաժնում տալ կանոններ սննդի մասին, որինակ՝

Կանոնավոր սնունդն ամրացնում է յերեխային, յերեխային կերակրիք վորո՞ւ ժամերին և ալլն:

Համապատասխան նկարների տակ կարելի է գրել՝

Վ.ՆՂ մի կաթիլ խմիչք.

Կերակուր յեփեղիս մի՞տ հետեվիր յերեխայի:

3. Խաղը շարուքունն չե, այլ ոգտկար գբադմունք է յերեխայի համար: Այստեղ կարելի է ցուցադրել կամ ցուցակազրել հետևյալ խաղալիքները.

ա) Վնասակար խաղալիքներ — փողեր (փչելու), շվիններ, խմորեղենից, լաթերից շինած տիկնիկներ, ծակող և ներկը դուրս տվող խաղալիքներ:

բ) Քիչ ոգսակար խաղալիքներ — մանր խրեր ու խաղալիքներ, կտցող հավեր, արձանիկներ, անագե զինվորներ (սրանք ակտիվութունն չեն առաջացնում):

գ) Ոգսակար խաղալիքներ — գնդակ, ձիաձող, սանձ, ողակ (որբուչ), սալակ, արկղնեշ, շինարարական նյութ. (սրանք նպաստում են ստեղծագործելու):

դ) Աղֆաթիկ ու փոքր սենյակում ել յերեսխան իր սեղն ե ունենալու: Այս բաժնում պետք է ցուցադրել մանկ. անկյան կահավորութունը՝ սեղան, աթոռակ, կախարան, դարակ կամ պահարան և այլն՝ համապատասխան չափերով:

ե) Մասշտիլի աշխատանքն անհրաժեշտ է յերեսխան:

Ոգսակար աշխատանքներ — լվանալ թեյի ամանները, սրբել սեղանը, ջրել ծաղիկները և այլն:

Վնասակար աշխատանքներ — ջրհորից ջուր քաշել, դուլլերով ջուր կրել, յերեսխան

զրկել, հատակը լվանալ, փայտ կոտորել,  
հեռու տեղ գնալ (կհոգնի) և այլն:

Նույնպիսի պարզաբանություն կարելի  
լիք տալ նաև պատիժների, ստելու, զրույցի  
ու պատմելու, հազուստի ու քնի առողջա-  
պահության և այլ հարցերին:

Յուցահանդես այցելողներին պետք է  
բացատրել այս խնդիրները. կարելի չի կազ-  
մակերպել զրույց, հարց ու պատասխան և  
այլ մասսայական ու անհատական մեթոդ-  
ներ:

## ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

(Նախադպրոցական արժավի մասին)

Նախադպրոցական արժավի կենտոշտարը արժավին նվիրված միացյալ նիստում, մասնակցությամբ կենտրոնական ու Յերեանի կուսակցական, կոմկերիտ., պրոֆ. և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների, վորոշեց դիմել մեր յերկրի բոլոր աշխատավորներին՝ միացյալ ուժերով ապահովել աշխատավորութեան չերեխաների նախադպր. դաստիարակութեան գործը:

Թե ցարական պետությունը և թե նրան հաջորդող դաշնակցական կառավարութեանը անտարբեր ելին դեպի նախադպրոցական գործը: Մեծ քաղաքներում գոյութիւն ունեցող հատ ու կենտ մանկապարտեզներն սպասարկում ելին ունեորների չերեխաներին. լավագույն դեպքում նախադպրոցակ. գործը հովանավորում էլին «բարձր դասի» ներկայացուցիչներից կազմված ընկերութիւնները: Նախադպրոցական գործն իր

ջերմ պաշտպանն ունեցած հանձինս խորհրդային իշխանության, հանդիսանալով իրոք Հոկտեմբերի նվաճումներից մեկը: Կարճ ժամանակում թե Խորհրդային Միության մեջ մտնող այլ հանրապետությունները և թե Խորհրդային Հայաստանը ծածկվեցին նախադպրոցական մասսայական հիմնարկների ցանցով: Ներկայումս մեզ մոտ նախադպրոցական հիմնարկների թիվն արդեն 80—100-ի յե հասնում, ընդգրկելով 3—8 տ. չերեխաների մոտ 40% իսկ այս տեմպով գնալով, 5-ամյակի վերջում այդ տոկոսը կարող է հասնել 10-ի: 1925 թ. 4 մանկական հրապարակների դիմաց այս ամառ (1929 թ.) մենք ունեցել ենք 200-ից ավելի հրապարակներ, սրանց զգալի մասը կոլտնտեսություններին կից և կոոպերացրած բնակչության մեջ: Անցյալի նկատմամբ հաջողությամբ աննախընթաց է, իսկ կարիքի համեմատությամբ — աս չնչին է:

Մեր յերկրի 110,000-ի հասնող նախադպրոցական տարիքի չերեխաների նկատմամբ վերոհիշյալ թվերն ապացուցում են պրոլետարիատի և աշխատավորության զավակների մասսայական անխնամություն,



վոր ամենից առաջ մի մեծ խոչընդոտ և աշխատավորուհուն՝ սոցիալիստական շինարարութեան գործում ակտիվ մասնակցելու համար:

Յեկնելով Համկոմկուսի (բ.) կի վորոշումներից բացառիկ նշանակութուն և ըստանում բանվորուհու և գեղջկուհու կենցաղային ազատագրումը: Այս խնդրի լուծման արմատական միջոցներից մեկն և նախադպրոցական դաստիարակութունը, վոր միաժամանակ ապահովում և սոցիալիստական հասարակակարգի ապագա ակտիվ ու հրմուտ կառուցողի դաստիարակութունը:

Կի-ի առաջադրութեան ուղղակի պատասխանն և լինելու նախադպրոցական գործի նորմալ վարգացումն ու ցանցի ընդլայնումը:

Անհրաժեշտ և վճռական բեկումն մըտցընել այս գործում. բանվորական վայրերում, կոլխոզներում ու սովխոզներում չըպետք և մնան անխնամ չերեխաներ:

Այս գործի հաջողութունը կապահովվի, յերբ նախադպր. դաստիարակութեանը ձեռք կղարկեն աշխատավորութեան հազարավոր ու միլիոնավոր շարքերը: Այդ մասսաների

ջանքերով ու վոգևորութեամբ պետք և արշափն ընդգրկի 100 տոկոսով կազմակերպված աշխատավորութեան (գործարան, կոլխոզ, սովխոզ) չերեխաներին:

Նախադպրոց. արշավին նվիրված միացյալ խորհրդակցութեան անունից կենաւ. շտաբը դիմում և բոլոր աշխատավորներին՝ իրենց ուժերով ու միջոցներով լայն հասարակական կամպանիայի վերածել նախադպրոց. արշավը՝ հանուն պրոլետար մանկան նորմալ դաստիարակութեան:

Այստեղ ևս առաջապահ դիրքերում պիտի լինի պրոլետարական կազմակերպված հասարակայնութիւնը — մեր պրոֆմիութիւնները, կիւնստները, կիւնստները, կոոպերացիան, լուսաշխատավորները և այլն:

Պետք է շտապ կազմակերպել նախադպր. արշավի շտաբները. պետք է ապահովել շենքերը (ցերեկները՝ ակումբներէ, կիւնստներէ, խրճիթ-ընթերցարաններէ). պետք է ներդրավել և ոգտագործել դպրոցական ու պիտներական արհեստանոցները, արտելներին, ծնողներին՝ գույք ու պիտույքներ պատրաստելու գործում: Պետք է ռեալ կեր-

պով ոգտագործել կուլտ-կենցաղային ֆոն-դերի, բանվորների կենցաղը բարելավելու ֆոնդի (ՓՄԵՐ) գումարները, կազմակերպել շաբաթօրյակներ, կամավոր հատկացումներ և այլն՝ արշավի ոգտին:

Միացյալ նիստում կենտրոնի և Յերեվանի ներկայացուցիչներն՝ իրենց կազմակերպութունների կողմից խոստացան ամենալալն աջակցութուն նախադպրոցական արշավին իրենց ուժերով, միջոցներով և նախաձեռնությամբ:

Բանվորներ ու բանվորուհիներ, բատրակներ ու գեղջկուհիներ—խոսքը ձերն ե, պրոլետարական հասարակայնության ներկայացուցիչները կոչ են անում ձեզ դեպի առաջապահ դիրքերը:

Հանուն առողջ և տոկուն փոխարինողների:

Հանուն աշխատավորուհու ազատագրման ու մասնակցության սոցիալիստական շինարարության գործում, մեր յերկրի քաղաքական ու արտադրական կյանքում:

Բոլորգ զեպի Գախադպրոցական ար-  
ժամ:

## ԼՈՋՈՒՆԳՆԵՐ

Նախադպրոց. դաստիարակուբյան յեվ  
արեավի մասին

1. Նախադպրոցական դաստիարակութիւնը  
նը Հոկտեմբերի զավակն է:

2. Հեղափոխութիւնը հեղափոխութիւն  
չի, չեթե նա մեծագունն ուշադրութիւնն չի  
զարձնում յերեխաներին (Լենին):

3. Նախադպրոցական արշավի միջոցով —  
դեպի փոխարինողների կոմմունիստական  
դաստիարակութիւն:

4. Վնչ մի գործարան, վնչ մի կոլխոզ,  
վնչ մի սովխոզ չպետք է միա առանց  
մտուրի ու մանկապարտեզի:

5. Նախադպրոցական դաստիարակութիւն  
միջոցով դեպի նոր կենցաղ:

6. Կորչի կնոջ ազատագրկումը. կեցցին  
նրան ազատագրող նախադպր. հիմնարկները:

7. Բանվորուհի ու գեղջկուհի, մասնակցիր նախադպրոցական արշավին. նա կնշագաստի քո աշխատանքի բարելավման:

8. Պատասխանիր, բանվորուհի՝ ձեր գործարանն ոչախ ունի՞:

9. Պրոլետարական հասարակայնության միասնական Ֆրոնտով վերջ տանք յերեխաների անապաստանության:

10. Լուսաշխատավոր—նախադպրոցական արշավի առաջապահ դիրքերում:

11. Պիոներ, ձեռք մեկնիր քեզ փոխարինողին:

12. Բարեկարգեցեք յերեխաների կյանքն ընտանիքում:

13. Մաքուր ոդը, ջուրն ու արևը—յերեխայի լավագույն բարեկամներն են:

14. Կրոնն ու նախապաշարմունքները թունավորում են յերեխայի մատաղ միտքը:

15. Մանկապարտեզը սովորեցնում է կողեկտիվ ապրել ու աշխատել:

16. Սոցիալիզմի ապագա կառուցողն առողջ ու տրեղուն պետք է լինի:

17. Մանկապարտեզում լերեխան սովորում եւ աշխատել իր և ուրիշներէ համար:

18. Կոոպերացիա, ոգնիր քո անդամներէ կենցաղի բարելավման՝ հիմնիր մտուր ու մանկապարտեզ:

19. Բնակկոոպ, սենյակ մտուր քո մանուկներին:

20 Նոր շենք կառուցելիս հիշեցեք յերեխաներին:

21. Վերջ մանուկների մահացութեան:

22. Պայքար առանձին անկողնի ու ամանիկների համար:





## ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

### I. Հայերեմ

1. Կրուպսկայա Ն.— Մանկապարտեզը գլուղում.

2. Դուրգարյան Մ.— Ինչ է մանկ. հրապարակը

3. Նույնի— Կառուցեք մանկակ. հրապարակ.

4. Նույնի— Մանկապարտեզը գլուղում և քաղաքում (տպագրվում է)

5. Նույնի— Ի՞նչպիսի գիրք եպետք նախադարոցականին (տպագրվ. է)

6. Նույնի— Նախադարոցականի խաղն ու զվարճանքը (տպագրվում է)

7. Նույնի— Փոխարինողների դաստիարակութունը (տպագրվում է)

Հանրամասչելի մանկավարժ. գրադարան

1. Գեշելինա— Առողջ սնունդ չերեխային.

2. Գրինբերգ— Պահպանեցեք յերեխայի քունը.

3. Մայգել— Ի՞նչպես պաշտպանել փոքր չերեխաներին հիվանդութուններից.

4. Շարադ — Ի՞նչպես դաստիարակել 3 - 8 տ. լերեխային.

5. Կրասնապորսկայա — Ի՞նչ նշանակու-  
թյուն ունի շրջապատողների որինակը.

6. Յոհանսոն — Ինչո՞ւ յերեխան սնահավատ  
ե դառնում.

7. Շարադ — Ի՞նչպես և ինչի՞ մասին խո-  
սել լերեխայի հետ:

Գրքուկներն արժեն 8—12 կ. չուրաքան-  
չյուրը:

### Պատրաստ եմ սպագրուքյան համար

1. Զորնայա — Յերեխայի դաստիարակ.  
ընտանիքում

2. Իզրայիլիտ — Ինչո՞ւ յերեխան պետք է  
խաղա ու աշխատի

3. Զակիինդ — Սովորեցրեք յերեխային  
մաքրության.

4. Շարադ — Ի՞նչպիսի խաղալիք է պետք  
լերեխային:

### II. Организация дошк. учрежд.

1. Как организовать детсад (инстр.  
письмо)

2. Дошк. работа в деревне (метод.  
письмо)

3. Дошк. вечерние комнаты.

4. Готлиб — Дошк. работа в жилтовариществах.

5. Виленская — Дошк. воспитание и работница.

6. „ — Что такое дошк. воспитание.

7. Справочная книга по дошк. воспитанию.

### III.

1. Как организовать выставку.

2. Уголки — мать и ребенок.

3. Планы бесед с родителями.

4. Троицкая — Как надо кормить р-ка.

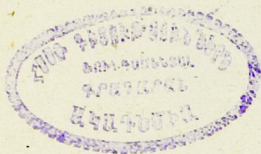
5. Митина — Полезн. и вредн. игрушки.

6. Кулишер — Нельзя наказывать детей.

*Գրքակնիքն արժէն 10—20 կողմ. յուրա-  
քանչևրը:*

## Ց Ա Ն Կ

	Եջ
1. Նախադպրոցական արշավի նշանակութունը	3
2. Դեպի նախադպրոցական արշավ	5
3. Նախադպր. արշավի կազմակերպման ծրագիրը	13
4. Թեղիսներ արշավի կազմակերպիչների համար.	23
5. Նախադպրոցական ցուցահանդեսի կազմակերպումը	39
6. Բոլոր աշխատավորներին (կող)	44
7. Լողունգներ նախադպր. դաստ. — թչան մասին	49
8. Գրականութուն.	52





ՀԱՅԿԵՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ  
ՍՐՈՎԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ  
ԵՐԵՎԱՆ

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.



FL0043925



[114.]

A  $\frac{1}{7957}$

**М. Дургарян**  
Справочник дошкольного  
похода



ԳԻՆԸ 10 Կ.